

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

София, 7 март 1980 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ДНЕВЕН РЕД	3 стр.
ПРИСЪСТВУВАЩИ	4
ОТКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	5
ПРЕДВАРИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ НА РЕЖИСЪРА	
Филип Филипов	5
ИЗКАЗВАНИЯ	
Юлиян Вучков	6
Гочо Гочев	14
Владимир Каракашев	17
Димитър Канушев	21
Филип Филипов	23
Славка Славова	23
Крикор Азарян	26
Антония Каракостова	30
Чавдар Добрев	35
Банчо Банов	42
ОТГОВОР НА РЕЖИСЪРА	
Филип Филипов	45
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	51
ВТОРА ТОЧКА	
КАТЕГОРИЗИРАНЕ НА РОЛИТЕ И АКТЬОРСКИТЕ ИЗПЪЛНЕНИЯ В ПОСТАНОВКАТА НА ГРИША ОСТРОВСКИ "МАЙСТОР СОЛНЕС"	55
ЗАКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	55

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

Стенографски протокол

София, 7 март 1980 година

/Открито в 13,30 часа/

- o -

Д Н Е В Е Н Р Е Д

1. Обсъждане на постановката "Майор Барбара" от Шоу, постановчик проф. Филип Филипов.
2. Разни.

- o -

ПРИСЪСТВУВАТ:

Дико Фучеджиев
Чавдар Добрев
Димитър Канушев
Гочо Гочев
Антония Каракостова
Банчо Банов
Крум Табаков
Александър Григоров
Владимир Каракашев
Николай Николов
Николина Лекова
Филип Филипов
Крикор Азарян
Венера Наследникова
Александър Панков
Славка Славова
Юлиан Вучков
Васил Стойчев
Виолета Бахчеванова
Стефан Савов - художник, автор на декора
София Каракашева
Минка Долапчиева

ОТСЪСТВУВАТ:

Юри Ангелов
Ружа Делчева
Маргарита Дупаринова
Рачко Ябанджиев
Георги Черкелов
Кирил Неделчев

Любомир Кабакчиев

Георги Саев

Любомир Тенев

- 0 -

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕЛШИЕВ: Откривам заседанието на художествения съвет.

Има ли някакви въпроси по дневния ред? Няма.

Другари, понеже времето е напреднало и имаме тука членове на художествения съвет, които ще ходят на друго заседание, моля да бъдем по-оперативни.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Само една минута бих искал предварително.

Искам да ви изкажа едно такова съображение от моя страна че тази репетиция беше първа и не всичко разбира се в такава репетиция е наред. Или се увеличават, или се намаляват някои неща. Много от техническите неща не бяха на мястото си. Много от песните, които бяха седем на брой и които още пред вас аз намалих на пет, а сега на три, не бяха вплетени функционално и органично в спектакъла и в самия декор изобразително. Затова някои от тях звучаха недобре. Някои от изпълнителите прескочиха границата на органиката. Няма да кажа за кои актьори става дума.

Аз просто бих предложил след това на съвета да дойде на премиерата и да види още веднъж резултата и на своята работа. С други думи искам да кажа, че не всичко беше така, както бихме искали да бъде на една репетиция, където нещата са огледани, за вас доведени до крайния предел, и тогава да ви ги покажем.

Това не бива в никакъв случай да прозвучи като желание за извинение от моя страна, а просто исках да кажа, че някои неща не бяха довършени.

Само това исках да кажа на колегите.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Има думата др. Юлиан Вучков.

ИЗКАЗВАНИЯ

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Мисля, че въведенето на др. Филипов беше много мило, но и малко излишно, защото не се налага този спектакъл да се оправдава.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Песните не бяха функционално включени.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Той на мене абсолютно искрено и по вътрешно убеждение категорично ми харесва, независимо от бележките и препоръките, които бих отправил.

Аз искам да поздравя преди всичко ръководството на театъра и разбира се самия режисьор за избора на това блестящо произведение на Шоу, изумително не само по своите художествени качества, за това, че то е голямо изкуство, а и за това, че поставя толкова актуални проблеми и вечни проблеми бих казал на човечеството в същност. Да ги разисквам и да ги разказвам просто ще подценя аудиторията. Но ясно е с какво тази творба страшно много ще държи публиката при себе си.

Чест прави на театъра не само за това, че се реализира едно актуално като проблематика произведение, а и толкова сложно като драматургия - толкова сложно, че наистина режисурата и актьорският състав трябва да бъдат твърде опитни професионалисти и твърде зрели като мислители бих казал, за да могат да реализират една такава драматургия.

Хубаво е това, че се усеща, другарю Фучеджиев, че в

репертоара Вие се стремите въобще да включвате все повече по-малко илюстративна драматургия и повече драматургия, която отива в дълбочина, която търси по-голямо богатство и многопосочност на художественото въздействие.

И сега да кажа защо на мене конкретно ми харесва този спектакъл.

Той ми харесва по три причини.

Първо, интересният и преди всичко много верният вкус към пиесата на Бернар Шоу, нейното страстно, но и умно тълкуване нейното положително и разнообразно поднасяне на границата между смешното и страшното, между забавното и стъписващото. Какво ни стъписва всички много добре знаем - целият този цинизъм фактически на едно общество, което продължава да съществува и да се развива и в същото време да надвисва като една грозна и страшна опасност над цялото човечество и сега в нашето, ако шете, настояще. Именно това вървене, казвам, по ръба между смешното и страшното мене ме респектира и то непрекъснато като червена нишка, като решение минава през цялата режисьорска^{По} концепция постройка.

На второ място мене ме респектира много здравата режисьорска конструкция на спектакъла, която не притеснява актьорите, а ги вдъхновява да играят с удоволствие. Аз като гледах спектакъла, просто почувствувах, че актьорите с удоволствие играят в този спектакъл. Има случаи, има спектакли, в които просто усещаш как актьорите играят притеснено, с много задръжки, с много комплекси даже, не се разгръщат максимално, липсва вдъхновение, то, липсва артистичността. И точно наопаки, за щастие, са нещата в този спектакъл. Като че ли самото решение така здраво ги е хванало, ги е впримчило в себе си, че е невъзможно да не играеш тука с вдъхновение и със замах.

На трето място на мене ми допадна относително споеният актьорски ансамбъл в този спектакъл, защото това е все още според мене един от магистралните проблеми на редица наши хубави спектакли - едни играят горе, други - долу, голямо разностилие в подхода към драматургията, в организацията на средствата, в стила, което ние сме казали, или пък да кажем едностилно играят всички, но едни играят блестящо, други играят много посредствено много бездарно.

Мисля, че тука такива спадове няма. Имаме един хомогенен актьорски ансамбъл и в стилово отношение хомогенен, и като краен резултат като внушение.

На четвърто място, произтичащо от тази трета бележка, бих казал, че тука имаме освен добра изява на най-опитните творци в театъра, но и твърде добро представяне на младата актьорска група, за което след няколко секунди само веднага ще се спра.

Помоя преценка най-добри в спектакъла са, независимо че към тях имам бележки, Иван Кондов и Стефан Данаилов. Мисля, че те играят с много голям творчески замах, с голяма артистичност, с много обаяние, зрялост и в същото време много добре държат именно тази червена нишка на границата между смешното и страшно-то, между забавното и стъписващото в пиесата.

Разбира се аз ще направя и на тях две-три бележки, има такива, защото на места наистина те пропускат нещата и въпреки че държат в основни линии това решение, има места, където го напускат.

Трябва да кажа, че добре се представят и не бива да забравяме в никакъв случай младите актьори, макар и в един второстепенен и третостепенен персонаж.

Бих отбелязал тука например Кавадарков, който понякога играе доста биомеханично, въпреки че е много талантлив, но тука

е много повече мярка, много изчистено. Въобще качество на режисура извън всички други достойнства, за които говорих, освен че великолепно е работил този опитен творец с актьорите, но и много строго е всичко - хем е забавно, хем си върви на границата между страшното, но и смешното, хем в същото време виждаш една чистота на рисунъка, виждаш едно владееене, една стабилност в това, което се изисква, и в това, което се внушава на сцената.

И тази строгост и чистота я има и в Кавадарков, защото понякога неговата импровизация, макар и да е много талантлив, бие въобще, превръща се в една импровизация въобще, малко солистична в много случаи и увреждаща да кажем партньорите. Ама тука той има една великопелна спойка с всичко онова, което е около него в тази си епизодичност.

Бих споменал също като добро постижение в една епизодична роля Николина Лекова, за която тази роля не е мислена най-вече нейна партия, не е от най-най-душевно сродните ѝ партии, и е определено убедителна с една добре намерена характерност, с едно добро режисьорско решение и актьорски доста добре изпълнено.

Бих споменал дори и Антон Карастоянов като едно свежо петно, една свежа багра, без да смятам, че той е рашавац за спектакъла, и т.н. И Милена Цанева, която така неравностойно...

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Критичка.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Да, не съм я чел.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Милена Атанасова.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Да, Атанасова, която е неравностойна, но я видях в друга боя. Може би друг път не са ѝ давали задачи, не знам какво, но също така прави добре.

И въобще не бих казал, че някой млад актьор не прави впечатление в спектакъла.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Мишо Петров е много добър.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Не би трябвало изобщо аз да говоря. Може и да не е добър. Това ще кажат колегите - дали е добър или лош.

ГОЧО ГОЧЕВ: Защо да не може брат му да каже?!

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: А, не, мисля, че е абсолютно нередно. Може и да не е чак толкова добър. Ще кажат колегите.

Сега искам да кажа няколко думи за своите бележки.

Другарю Филипov, след като Вие сте направили един спектакъл с толкова здрава конструкция и след като в него има толкова много вдъхновение - и режисьорско, и актьорско, защо са нужни тези песни, които ние видяхме все пак вече в "Почивка в Арко Ирис", видяхме ги в "Унижените и оскърбените". Дори и тия пушеци, които излизат извън този мъжки строг почерк на режисурата. Защото спектакълът е забавен, но той е и суров и за щастие, и е хубаво, че го има забавното, но го има и суровото във Вашето решение, че Вие умеете да вплетете развлекателното и забавното в суровото и суровото в развлекателното и забавното. Защо трябва сега? Това е едно дублиране просто на нещата и то на по-ниско ниво, защото това не е все пак Шоу.

Вие имате една великолепно изведена в политическо отношение концепция на Шоу. Пиесата е толкова даже директно несвойствена за Шоу по отношение на идейно-политическото си звучене в хубавия смисъл на думата директно политически звучаща. Не се налага според мен. Това малко бие вече по-вънтри. Вие имате големи дълбочини в главния, в основния спектакъл, имате суровост, имате стабилитет. Тези млади момчета са мили и симпатични с тези китари вече навсякъде бе! А бе, Владо, масовата политическа песен е само с китара бе! Аз искам да чуя политическа песен с гайда вече бе! /Веселост/ Абе обезателно трябва електрическа китара и някой да я хване и да я дрънка, да я троши, една истерия!

Тука няма истерия, тука мало пеят, но мисля, че не се налага според мене. И ако всичките песни отпаднат, уверявам ви, спектакълът още повече ще ни уважава със суровината си, с дълбочината си и с вдъхновението си.

Понеже спектакълът има и строгост, и вкус подчертан, мисля, че единствено в тази може би, Чавдаре, средна картина там с кръста дето са, малко се понаместват, чувстваме как тези масовиците се понаместват, за да застанат в този леко разкрасен и живописен картинен мизансцен.

Нека да нямаме това усещане за това наместване за разкрасяване и за картинност, въпреки че решението аз много го харесвам вътре в спектакъла, както и финала.

Сега за Иван Кондов имам следните бележки. Като казвам, че играе блестящо, мисля, аз дори споделих с проф. Филипов, ще си припомня думите, че в последната картина той вече твърде много форсира ролята, увлече се от своето огромно обаяние, от успеха си, ако щете, и започна вече така патетично и ораторски, че още малко ще се разплаче, че капитализмът е толкова жесток, пък в последна сметка той го представлява. Вече ще се разплаче горкият, че толкова е жестока войната, и сълзи сантиментални!

Абсолютно не върви! Това е извън Шоу. Обратното - трябва да бъде иначе, една студенина да те лъха. Вътре може да има замяданост, може да има кипещ в актьора, но на повърхността лед трябва да има, ако щете, за да усетим този цинизъм, за който става дума.

И не мисля, че това е много трудно да се постигне, защото актьорът е много голям, блестящ и няма проблеми.

И въобще има някои места, които си струва цялата му роля да се поогледа и малко да се очисти от тези частични патетични моменти на известно самолюбване.

Но независимо от това, постижението е много внушително, много сериозно.

Сега за второто. Може би тука ще се различавам от моите колеги, но искрено казано, ние трябва да бъдем най-строги все пак, другарю Фучеджиев, към най-опитните според мене, не само към най-младите. Лично мене ме смути малко изпълнението на Виолета Бахчеванова. Казвам го искрено. Според мене то не е още достатъчно органично и на места ми пречи, просто много ме занимават нейните изразни средства. Повече мисля за това как тя прави нещата, отколкото да мисля за това какво ми казва, какво ми внушава, какво я вълнува. Чувствавам просто, че на места виждам някои готови интонации даже, малко, особено в първата част, известни от други роли. Бих предложил да се потърси по-голяма жизнена непосредственост и по-голяма строгост именно по ръба между това смешно и страшно, което според мене с по-голяма сила се постигнало някои от другите нейни партньори, защото на моменти даже се губи впечатление да се разбере точно какво искаме да внушим с този образ, какво точно искаме да внушим да кажем с него, къде е тя в цялото разположение на конфликта в последна сметка, на чия точно страна. Защото Иван Кондов е категоричен в това къде е. Стефан Данаилов - също. И т.н. Да не ги изреждам другите. Но къде е все пак тя в целия този конфликт. Колебае ли се, не се ли колебае, категорична ли е във вземането на страна и т.н.

И когато и тази известна театралност на места, малко външен маниер на игра се успокоят, мисля, че логиката повече ще излезе тогава на преден план и това усещане за повече за средства за интонации и за чисто техническо преодоляване на образа ще си улегнат и ще бъдем по-задоволени.

Сега за Гайтаников искам да кажа, понеже там всички актьори играят добре в тази сцена, както ви казах вече, и младите

и Кавадарков, и Лекова, и този Карастоянов. И прави впечатление другият маниер на изпълнение - този на Георги Гайтаников, огромно физическо напрежение и външна типизация, която битовее, дребнее и не ляга на стилистиката на Шоу, в който нещата са много по-изчистени.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Не може друго.

ЮЛИЯН ВУЧКОВ: Не може друго, може би си прав, Митко, обаче подсказвам, но наистина все това, все така малко с едно огромно напрежение като едно напъване. И някакси поне да се успокои, поне да не типизира с глас, с преправяне, ама той си преправя гласа. Всичко това евтинее в тази много строга постановка, много изчистена в това отношение от всичките тези неща.

Сега за Красимира Петрова - искам никого да не подмина, съвсем честно да кажа - виждам, че режисурата много е работила с нея, просто се чувства режисьорската намеса във всяко едно отношение. Но ще трябва тази млада актриса по-малко да декламира все пак, да ѝ се помогне в това отношение. Тя е млада, ще ги постигне тези неща. Виждам, че много добре е разработена партитурата на ролята от режисьора, подчертавам. Виждам особено там финалния монолог - режисьорът какво ли не е детайлирал, вече дори е подсказал на артистката колко пъти да ѝ прескочи сърцето, ако трябва - дали през три или през пет секунди да речем.

Обаче това не винаги води до едни органични резултати. Мисля, че тя е млада актриса и ще може да ги преодолее тези неща. Монологът ѝ върви хубаво, добре върви последната и се надявам, че в първата част също ще може да превъзмогне тези неща.

Като направих тези бележки от общ характер, аз искам да заключа, че независимо от моите критически бележки, искрено съм убеден, че това е един много сериозен спектакъл на Народния театър, дълбок, мъжествен и увлекателен, а в същото време суров

като съдържание, като внушение, като логика и съм убеден, че той ще има подчертан успех сред специалистите и сред широката публика и определено цялата зала ще бъде от него не случайно респектирана.

След което пожелавам на добър час на режисьора и на колектива.

ГОЧО ГОЧЕВ: Понеже ние ще си ходим, аз искам да се изкажа. Ще бъде съвсем кратък, макар че много неща има да се кажат въпреки че малко време е минало.

Аз първо искам да се извиня, че не гледах днес втория спектакъл, тъй като се случи, както и при "Майстор Солнес", не от неуважение към втория състав, далеч не от това, но имаме и друг съвет и трябваше да прочета една пиеса. Не намерих друго време освен времето на вашата репетиция. Но ще се постарая да гледам и "Солнес" другия състав. Впрочем това не е толкова важно. Кой съм аз, че да ги гледам, но въпрос на възпитание.

Аз ще бъда кратък и по други съображения - че не всичко още се е избистрило в моето съзнание. Останало е да властвува едно много хубаво впечатление както от пиесата, така и от спектакъла. И прав е Юлиан, че това е един връх бих казал и в репертоарната политика на театъра. Тука са проявени най-най-високи изисквания. И дай боже повече такива пиеси и повече такива представления! Високи изисквания! Безкрайно високи! Просто театърът се връща към най-хубавите си години.

С всички бележки, разбира се, които могат да се кажат. И естествено, при една такава гениална пиеса, при срещата на един състав, колкото и силен, все нещо не достига. И това е законно.

В представлението на Филипов властвува преди всичко шоу-вската ирония, безпощадната ирония. И това е най-хубавото в пред

ставлението.

И просто тази идея добива плът, образ на много силни като внушения и във финалната сцена, където армията на спасението пее аледуя на своите господари. Ето това вече приемам. А агитката, Филипе, не мога да приема. Това е голямото изкуство. Вече тука се съвзема музиката в рамката на спектакъла в последното. И кръстовете приемам. Защото не е илюстративно, защото е така, защото се ражда от идея.

Но Юлиан каза, аз не искам повече да коментирам, и ние сме приятели на театъра, пък и твои колеги и приятели и съграждани, от желание да се подобри спектакълът, абсолютно не мога да приема агитката! Това, другари, ми напомня конкурса в Благоевград, а не гения на Шоу. В Благоевград нали пеят. Нямам нищо против. Трябва да има.

ОБАЖДАТ СЕ: "Ален мак".

ГОЧО ГОЧЕВ: "Ален мак" с Клара Армандова. Но не върви тука Клара Армандова в Шоу, макар че момчетата и момичетата пеят много добре и китаристът свири хубаво. Не ме дразни, но не ме привлича. Абсолютно чуждо на тъканта! То е едно изкуствено инжектиране по някаква нещастна инерция може би. Аз знам вкуса на Филипов. Предполагам, че той някъде в дъното на душата си се бори с такива неща. Въобще творчеството е винаги една полемика на твореца със самия себе си. Но не искам да гадая мотивите от къде са дошли тези интермедии. Не бива. Трябва да ги съкрати, колкото и да е трудно за твореца да съкращава нещо което е казано от себе си. Знаете тези изказвания. Представете си един Микеланжело да отреже ръката на един Мойсей. Няма да може да я отреже. Но там случаят е друг де.

Непременно да се съкратят!

На мене ми се струва, че някога масовките по средата

могат да бъдат не бих казал съкратени, пък може би и съкратени, защото силата ви е в характерите. Вие умеете да работите с актьорите.

Може да се помисли за това без да съм категоричен. Но за агитката съм категоричен!

Сега понеже аз трябва да свършвам, и Димитър ще се изкаже, чака ни друго задължение, искам да кажа и това. Не мога да правя анализ и на актьорите, но не мога да приема критичните бележки на Юлиан спрямо Бахчеванова. Аз не казвам, че си прав, не мога да ги приема не защото тя присъствува тука. Не мога да ги приема просто по убеждение. Смятам, че в нея се откроява една умна жена, която до голяма степен и движи действието, аристократка с много иронични бележки там, където е нужно. Просто мисля, че в поувски план. Не само че не ме подразни, но ме възхити до голяма степен.

Той каза и за другите актьори. Не мога да допусна, че чак толкова пък да декламира Красимира. Мен също не ме подразни Красимира. Тя има една унесеност. И най-накрая развързката е изградена в един много логичен план. Финалът расте с развитието на действието.

Но това са несигурни мои бележки. Не се разпростирам тука като някакъв професионалист с претенции, защото съм нямал време да мисля. Аз говоря за общото си силно впечатление. Много е силно! И много силни актьорски постижения. Не искам да ги изреждам. Те са много и не е нужно.

Декоративното оформление е много силно.

Ето, когато пък и музиката се намеси с тази гениална аледуя, вече отиваме към оня синтетичен театър, който е идеал просто на съвременния театър.

Ето това е. Та и театърът трябва да бъде поздравен. По

този път трябва да върви. По-съвременна пиеса аз не мога да си представя.

А, и за Кондов две бележки. Юлиан е абсолютно прав - той е един бележит актьор, един от най-големите. Но аз в него винаги съм харесвал тишината на ролите, тъжния размисъл. И тука има много такива блестящи места. Но някъде той излита в една не бих казал може би патетика, но това, което не е свойствено ни на прототипа, ни на ролята, ни на самата естетика на Кондов. Прекалено избухва някъде в такъв един гняв, което е от един друг свят, не неговия. Но ето умния човек. Днес той е идеолог на театъра на тази класа. А не може предимно с гняв да изрича присъди като философ на една идеология. Обикновено ние сме по-умни, когато сме по-тихи. Така е в живота. Като вземеш много да се караш, с извинение, на гаджето си, губиш позиция.

Това е моето изказване.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Аз също се намирам като проф. Гочев Гочев под много силното емоционално впечатление от спектакъла. С две думи се присъединявам към всичко това, което беше казано досега. Мисля, че това е едно събитие в театралния сезон, един много голям успех на нашия Национален театър, успех и репертоарен, успех и на режисьора, успех и на целия актьорски ансамбъл.

В скоби искам да подхвърля една бележка. Чух преди няколко месеца някои колеги, а и не само колеги, да казват "абе каква е тази, това не е шоуvsка пиеса". Това говори за една инерция, за едно едностранчиво разбиране на драматургията на Шоу, която ние за голямо съжаление сме свикнали главно да виждаме през призмата или на "Пигмалион" или на "Професор Уорън".

Трябва да ви кажа, че в момента, след като издателство "Прогрес" издава пълно събрание на съчиненията на Шоу и преди

тридена излезе третият том, там е поместен и "Майор Барбара", прочетох още един път цялата пиеса с великолепия предговор, около цяла студия, написан от Шоу.

На мене ми направи обаче друго нещо впечатление - че след "Майор Барбара" отдолу под пиесата пише като подзаглавие "Дискусия в три действия". И аз от тука тръгвам и мисля, че проф. Филлипов е решил много правилно, бих казал много съвременно, тази не поувска в кавички според някои пиеса на Шоу, която представлява една безпощадна дълбока политическа сатира, бих казал по-скоро даже дълбока философска притча за някои от най-кардиналните проблеми на човешкия дух, е решил именно тази пиеса като дискусия.

Мене особено ме привличат в спектакъла идейните стълкновения, страстите на героите, които обаче не са разкрити в чисто емоционален план само, а са разкрити като борба на противоположни философски възгледи върху живота.

На второ място това, което особено много ми допада в постановката, това, което каза и Юлиан Вучков, е това умение на режисурата чрез характерите, чрез съдбата на героите да извежда, да стига до големите социално-философски обобщения. Като при това мисля, че тази постановка има едно изключително положително качество - това е, че режисурата и актьорите подхождат обективно към обрисуването на човешките характери. Липсва преднамереност, с някои малки изключения, по които ще кажа няколко думи. Има едно обективно разглеждане на целия този отрицателен персонаж на пиесата, която обективност на режисурата и на актьорите предава сложността на живота, на човешкия дух, който е въплотен в постановката. Мисля, че тази обективност, сложност на човешкия характер я има и в Кондов може би в най-голяма степен, има я и в Стефан Данаилов, който прави един много сполучлив дебют на сцене

ната на Националния театър, има и в младия Петров, когото аз изключително оценявам в тази роля, има го и в Бахчеванова, има го и в Кавадарков, и в Антон Карастоянов. Нека да не изброявам абсолютно всички артисти.

Но мисля, че този обективен подход към човешкия характер който държи сметка за всички светлосенки в движението на човешката душа, е една от най-силните, най-привлекателните страни на спектакъла.

И на трето място, това, което впрочем е било винаги качество на режисурата на Филипов, е тази публицистична страст, тази емоционална страст, която създава един извънредно жив контакт между една пиеса, която е доста сложна в своите философски измерения с много сложна характеристика на героите, и зрителната зала. Ето ние гледахме вчера, когато присъствува една не бих казал особено благодарна публика, тя е предимно от приятели на театъра, театрали, нашего брата, една публика, която е свикнала повече да гледа професионално театралния спектакъл, отколкото спонтанно. Виждаме какъв жив, какъв непосредствен силен контакт създава спектакъла със зрителната зала, а си представям вече, когато дойде тъй наречената редова публика на представленията.

Това умение на Филипов винаги ме е респектирало, но мисля, че в този спектакъл той отбелязва една своеобразна кулминация.

Сега за актьорите аз се солидаризирам.

Мисля, че Кондов ще направи, познавайки този актьор, най-интересната си роля на сцената на Националния театър, един бих казал забележителен връх в развитието на актьорското майсторство. Мисля обаче, че в последното действие, в четвъртата картина актьорът би трябвало тази шоуvsка ирония, това шоуvsко дистанциране от философията на героя, по-точно да го подчертае,

тъй като сега на места преобладават едни мелодраматични сантиментални нотки, които са в състояние да внесат някои не съвсем точни идейни акценти в заключителното движение на конфликта в пиесата.

Мисля, че Стефан Данаилов, който играе много пластично, много интересно, също така би могъл да тушира тук-таме моментите на шоувската ирония, които при него преминават в един друг методологически принцип, а именно игра на отношение към образа, което не би трябвало да има в подобна драматургия и в подобен ключ на режисьорското решение.

Казах вече за Петров, който играе много точно, много изчистено, много вярно в режисьорския замисъл.

За Бахчеванова нека да не споменавам.

Кавадарков, който ми прави отлично впечатление в тази роля.

Антон Карастоянов, Николина Лекова. Не искам да изброявам тука всички изпълнители, не е това наша задача.

Сега по отношение на песните аз съм доста раздвоен трябва да ви призная. От една страна се мъча да видя това, което режисьорът е търсил, просто да погледна на включването на тези песни през очите на режисьора. И разбирам, че тази публицистична устременост на постановката в тези песни действително добива известна по-голяма внушителност, може би по-голям контакт между сцената и зрителната зала.

От друга страна, вярно е, че тези песни доста малко безпardonно се хвърлят в доста тънката тъкан на ироничната тъкан на тази философска пиеса и може би внасят известна дисхармония в конструкцията на самата пиеса. Но аз съм доста раздвоен и не мога да взема окончателно становище към въпроса за тези песни. Аз лично съм раздвоен. Виждам разбира се и минусите, и плюсове-

те.

Мисля, че финалът е блестящ. Финалът е изключителен. Може би това е най-силната, кулминационната точка. Мисля, че и проф. Гочев каза това. Мисля, че това, което ние често пъти по повод и без повод дрънкаме за метафоричното мислене в театъра, ние го виждаме във финала на спектакъла, изразено с една изключително голяма сила. Няма да обяснявам тази метафора. Аудиторията е доста компетентна, за да има нужда от това.

Аз мисля, че спектакълът се намира в процес на движение, на развитие. Доста неща ще отпаднат, доста неща ще се успокоят. За щастие мисля, че има още две срещи с публиката.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Четири.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Четири, чудесно! Това е една много хубава практика. Направи ми впечатление, че и в съветския, и в чешкия театър, и в полския театър преди премиерата се играят седем-осем спектакли с публика и чак тогава се пуска. Може би и ние трябва да вземем най-хубавите страни от тази практика.

Мисля, че спектакълът е в движение, спектакълът е в развитие и не се съмнявам, че на премиерата, пък и на следващите постановки ще имаме един много значителен успех на Националния театър.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Няма да повтарям това, което колегите казаха. Съгласен съм с техните общи положителни оценки. Аз харесвам представлението.

Мисля, че трябва да разглеждаме този спектакъл в общия контекст на днешния, съвременния български театър - веднъж като продължение и като спор с една традиция доста слаба на поставяне на шоуви пиеси у нас, в България и специално в София, в софийските театри, и втори път като полемика с интерпретацията на класиката напоследък на наша сцена, дори като една полемика и с пре-

дишната постановка на Националния театър "Иван Вазов".

Най-силно впечатление ми прави продължаването с театрални средства на драматургията по линията на социалния анализ на пиесата, социално-политическия анализ на пиесата. Мисля, че това е принципиално много важно.

То разбира се довежда и до някакво разрушаване на художествената структура на пиесата и аз тука не се колебая по принцип, макар че нещата са направени добре сами по себе си. Аз не приемам, по принцип не приемам тези младежи с тези песни. Това е от другаде. Това може би е от Брехт, може би от партийните театри, може би не знам от къде, от някъде, където не зная...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: От друга пиеса искаш да кажеш.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Да, от друга пиеса, както се казва, друга поетика носи това.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Казвам от друга опера.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Да, друга опера, не исках да го кажа, друга поетика. То е направено само за себе си добре, но аз мисля, че много е крехка цялата драматургия, цялата атмосфера, която се създава, за да може така да се врежем. И не е нужно. Аз не виждам такава необходимост. Без да е плакатно тука има нещо плакатно остро и категорично, което е противоположно на цялата стилистика на пиесата.

И предлагам на художествения съвет, на постановчика изобщо да облекчи пиесата, спектакъла от тези неща - в музиката, непременно смятам и масовките. Те сами по себе си са внушителни и хубави, но действуват в повече. Някъде са малко неорганизиранни, малко повече шумно е. Предполагам, че в някаква не много голяма, но и не малка степен, нещо трябва да се отнеме от този пласт на спектакъла и от това той само ще спечели.

Искам специално да подчертая ансамбловия характер на

спектакъла, многото актьорски постижения. Тука характеристиките, които бяха направени от колегите, аз общо взето почти изцяло приемам. И това е много важно пак във връзка с тази полемика, която се води на театралните сцени, тъй като ние много рядко виждаме спектакли със сложно, органично, интересно и т.н. изградени характери, образи, а това е принципиално важно за по-нататъшното развитие изобщо на театъра.

Повече пред вид на краткото време...

Моля да ни освободите. Ние вече закъсняхме.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Аз искам преди да излязат колегите да кажа, че вероятно ще се лиша от песните, не вероятно, а ще се лиша от песните. Те не видяха днеска масовата сцена, която беше много пластично разработена и много сгъстена - масовата сцена, която ще остане, но тя беше разработена пластично; и не видяха и Кондов, който много облекчи в четвърто действие. Но от песните ще се освободя, другари, защото явно е, че ние всички имаме дето се вика едно мнение. Това, че аз съм направил един решителен опит не значи, че той може и да остане нали. Дайте ми възможно утре да взема и това да облекча, за да вървим така да се каже заедно всички.

Благодаря на другарите за хубавите думи, които казаха за актьорите.

/Юлиан Вучков, Гочо Гочев, Владимир Каракашев и Димитър Канушев напускат заседанието/

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Кой иска думата? Славке, ти разбираш от театър. /Веселост/

СЛАВКА СЛАНОВА: Аз съм под много силно впечатление от пиесата, от представлението и това, което вчера ми направи най-голямо удоволствие и много ме зарази, беше стръвта, с която актьорите играеха. На какво се дължи това? На хубавата драматур-

гия ли, режисьорът ли е успял така да ги запази, не знам, но това съществуваше на сцената отначало докрай - нешо, което за съжаление не всякога се наблюдава в нашите представления. Това страшно много ме зарадва.

Пиесата е гениална, вълнуваща.

Актъорски постижения колкото искаш в тази пиеса. Като започна от Кондов и Стефан Данаилов, и Нина Лекова, и Михаил Петров отначало докрай, Софка Каракашева, Минка, тяхната великолепна сцена!

Обаче в целия този спектакъл прави Ви чест, другарю Филипов, че така взехте под внимание мнението на колегите, които се изказаха. Абсолютно се присъединявам към тях за тези песни естрадни. Просто прави Ви чест, че разбрахте, че трябва да се махнат. Сами по себе си са хубави, но тука някак си не се нуждае пиесата от такова допълнително обяснение. Просто беше ми неприятно като се изправят те на сцената и започнат като че ли да ми обясняват за какво става дума в пиесата. Много добре е ясно за какво става дума.

Аз искам да се спра тука на един генерален въпрос. Не знам, може би бъркам, не знам - за финала на самата майор Барбара. Играла съм в Шоу, чела съм всичко на Шоу и аз мисля, че в Шоу, в нито една от пиесите на Шоу няма положителен герой така, както сме свикнали в класическия смисъл положителен герой.

Струва ми се, че тука сега, може би е погрешно впечатление това, може би ако гледам втори път по-внимателно, ще забележа това, но на мене ми се струва, че във финала на майор Барбара има една грешка. При нея настъпва едно озарение, но в отрицателен смисъл. Аз мисля, че в нея се пробужда една акула, кръвта на баща й. И каквато е миловидна, и каквато е хубава тази Краси-мира, хубава, хубава, че вече няма накъде по-хубава! И каквато

е фанатична в началото, и както й вярвах в началото, че тя вярва в това да спасява хората, същият този фанатизъм ми се струва, че точно на финала трябва да се преобърне, тя самата трябва да стане една такава буца лед, от която да те хване страх, като я видиш! И там не бива да има никаква емоция ми се струва. Някои казаха, че декламира. От там остава човек с впечатлението, че тя декламира. А тя не декламира. Тя ми се струва, че е прекалено емоционална.

А при такова едно озарение, което става с майор Барбара накрая, точно тя не бива да бъде емоционална, а трябва да бъде ледено студена. Тогаваш трябва да те побият тръпки от тази майор Барбара.

Не знам дали съм права, може би при второ гледане друго впечатление ще имам, но това беше моето първо впечатление вчера. Същите тръпки, които те побиват от този Иван Кондов - толкова мил, толкова трогателен, толкова очарователен! И каква страшна философия!

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Аз мисля, че и от него сега ни побиват достатъчно тръпки.

СЛАВКА СЛАВОВА: В първата част си казах: толкова е мил, толкова е очарователен, че като че ли не е ролята за него. А във втората част си казах: точно за него е ролята. Да видиш под това очарование, и става ти ясно защо печели хората, защо всички спечелва, защо той става най-приятен от всички, и зад това да се крие страшният човек!

Същото ми се иска да се получи и в края при майор Барбара.

И сега, другарю Филипов, какъв беше този пушек, дето се появи пак там в приюта? Мисля, че е съвършено излишен. Просто не можах да си го обясня този дим. Не се нуждае представлението

не пиесата, а представлението, вашето режисьорско постижение, постижението на колегите, изведената философия, мисълта, не се нуждае от никакви такива според мене допълнителни украси като този пушек например.

ОБАЖДАТ СЕ: Това трябва да е лондонската мъгла.

СЛАВКА СЛАВОВА: Мъгла ли е, не знам какво е, но...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Това е лондонската мъгла, но в Лондон вече няма мъгла. Но пиесата е от началото на века.

СЛАВКА СЛАВОВА: Пожелавам ви на добър час. Не знам дали сте съгласен с мене за финала на майор Барбара, но аз мисля, че такъв трябва да бъде финалът.

Пожелавам ви на добър час!

КРИКОР АЗАРЯН: Аз мисля, че тука се казаха много справеливи и точни неща по отношение на общото решение, по отношение на спектакъла, за неговата съвременност, звучене, за това, че наистина представлението е едно явление в театралния ни живот във връзка с това как днеска Шоу трябва да се играе.

Аз трябва да кажа, че отдавна не съм виждал другаря Филипов така млад, така артистичен...

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Жалко! /Смях/

КРИКОР АЗАРЯН: ... в своите представления. Дори бих казал, че това, което и за мене, аз вчера даже си позволих да му кажа, че също не ми импонират тези песни. Но мислейки върху цялото, мисля, че дори и това, което обективно може да бъде недостатък в смисъл тези песни, те да са чужди, това също мисля, че е една грешка, която произтича от общия дух именно на една младост, която личи в представлението. Точно така, тя е една грешка на едно друго виждане.

И това, че др. Филипов сам решава да се откаже, това говори, че има способността да се дистанцира и мъдро да прецени

нещата.

Просто в цялото представление се усеща едно присъствие около него на хора съвременно мислещи. И в сценографията, и в костюмите, и в музиката, и най-вече в ансамбъла.

Ние много харесваме представлението и много харесваме пиесата, но аз трябва да ви кажа, че тази пиеса при едно неточно жанрово прочитане може да изглежда много скучна. Тя може да изглежда бих казал досадна. Не трябва да си правим илюзии, че тук ако пиесата така ни заравява, то е защото хората, които ни я разказват, ни разказват с въображение, с талант и с, пак ще употребя този израз, едно много съвременно светоусещане.

За актьорите тук се казаха много верни неща. Аз съм съгласен с всички тях. Също бих искал да подчертая постижението на Михаил Петров за това, защото струва ми се, че той прави нещо, което не всички са успели да постигнат. Мисля, че при Михаил Петров, може би защото и ролята позволява, има много категорично развитие на образа. Ясно е очертана така да се каже параболата, по която се движи този актьор.

Пак казвам - при някои не достига това нещо. Някакси особено в последното действие не ти е ясно накъде отиват нещата.

И във връзка с това, за да не повтора хубавите неща, които се казаха за повечето актьори, аз искам да се спра за Кримира Петрова. Мисля, че това е една от най-трудните роли в пиесата. Аз също така бих драматизирал проблема, който стои за разрешаване пред Барбара. Аз също бих съчувствувал на този образ, както др. Филипов го е направил. В смисъл той поставя така да се каже този диспут, както Владо каза, да минава през майор Барбара не защото пиесата се казва "Майор Барбара", а за това, защото ми се струва, че от грешките, заблуденията, илюзиите на всички персонажи това е, как да кажа, грешката, това е илюзия

ята, която на мене ми е най-човешка.

Така да се каже в цялата първа част аз съм много за този образ и за решението на този образ. И аз мисля, че Красимира Петрова много добре води тази линия, защото репликите са доста директни, доста са наивни и се изисква наистина много голяма органика, една много добра вяра в нещата, които говориш, дори и фанатизъм, както тука се говори, и то не ретрограден, не отблъскващ фанатизъм, а едва ли не един такъв хуманен, поетичен фанатизъм, за да повярваш.

Но струва ми се, че във финала има един абзац, във финала на първата част, където има едно известно увлечение. Мисля, че драмата малко се препсихологизира и се извежда в едни вече трагични води, което е в повече.

На мене много силно ми действуваше до онзи момент, в който влезе процесията с молитвата и една жена, която стои и е изумена от цялата тази история. И когато тази черна река се изтече и тя остана, мислех, че това е финалът. Мислех, че това е финалът! И от там нататък на мен ми стои вече в подробности репликите и на Антон Карастоянов, и на Гого Гайтаников, стои ми като преразказване на нещо, което мене ме е хванало вече за гърлото.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Края на първата част.

КРИКОР АЗАРЯН: Да. На мене ми се струва, че там всичко трябва да излезе и остава един човек до кръста с горчевината и съмненията. Това е краят на илюзиите на един свят! Струва ми се, че това нейно изтичане, връщане, падане около кръста, сълзите - това вече е малко в повече, не е Шоу за това, защото, другари, след един такъв финал ние трябва да видим втората част, където тя ще се самоубие. А струва ми се, това не е необходимо да го казваме на постановчиците, те много по-добре от нас са го раз-

брали това, че тя е жилката, тя ще стане още по-страшна. Идва новото поколение след крушението на илюзиите, което не е загубеното поколение, а е войнствуващото поколение, с новите изразни средства.

Затова мисля, че там не бива да се стигне до тази трагичност, а така с един въпрос, за да може ние във втората част да видим промяната.

Така че тази цялата първа част мене много силно ме впечатлява това, което прави Красимира.

Моите възражения, ако мога да си позволя така да се изразя, са повече във втората част, където нейното анонимно, мълчаливо присъствие, особено в последното действие, трябва да бъде според мен по-заблуждаващо. Тука мисля, че тя играе, тя ни заблуждава на първи план. в смисъл тя играе страдащата...

ПРЕДС. ДИКО БУЧЕДЖИЕВ: Разочарованието.

КРИКОР АЗАРЯН: Разочарованието. Струва ми се, че това някак си тя прави при оценките си в трето действие, първата сцена от втората част имам пред вид, където има тези преоценки. Но когато са във фабриката, струва ми се, че тя трябва да бъде много по-анонимна, непроницаема. И там така да се каже проблемът, алтернативата, която се поставя пред Казанс, стои така: от една страна предложението на Андершофт, а от друга страна анонимното мълчаливо, загадъчно и непроницаемо присъствие на Барбара.

Не казвам, че това го няма в представлението. Това го има и то на такъв център е поставено! Това е решението. Но пак ви казвам - струва ми се, че там Красимира Петрова малко неясно играе в смисъл, че все още продължава темата за преценка и разочарование, докато тя по-нататък казва: В момента, в който влязох в завода и видях завода, казах си трябва да го имам то-

ва нещо. Така че ако вие бяхте се отказали, аз пък от вас щях да се откажа. В смисъл това трябва да играе. Решението че аз, каквото и да стане...

И ударът е в това, че Казанс се бои, че съгласявайки се ще загуби Барбара, а се оказва, че е пак вечната шоуvsка ирония.

Мисля си, че това е целият проблем в Шоу - че героите са поставени пред проблема да бъдат ли почитени или не, а в последствие се оказва, че е нямало нужда да се занимават с това.

/Веселост/

Това е, което имах да кажа.

Аз много, много се радвам за това представление!

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Аз също се присъединявам към високите оценки, които нашият художествен съвет посреща това представление, на което много се радвам и което обичам повече от последните три представления на др. Филипов. Просто го считам за едно голямо завоевание на нашия театър. Шоу на наша сцена и то именно с тази пиеса, която е много зловеща, страшна и страшно актуална днес с нейната проблематика и тематика. Има нещо, което дълбоко ме подкупва в решението на режисьора. Това е темата за смяната на едни призрачни идеали, тяхната промяна, тяхното сриване от действителността и замъната им с нещо много по-зловещо - с един милитаризъм, без героите да се осъзнаят, че стигат до точно обратното, от което са тръгнали. Те правят един невероятен обрат на 180 градуса. И това е страшният проблем, от който вече зависи съдбата на една цивилизация. Те стигат до небитието. От там нататък това са хора, които ще тласкат една цивилизация към небитието.

Това го има в спектакъла и то е защитено с една невероятна режисьорска страст.

От актьорските изпълнения, които в момента ми се струва

че все още са в един процес на раждане, най-завършен е този процес при Стефан Данаилов и при Иван Кондов. Разбира се това ще продължи да се доизгражда.

Но специално искам да изразя в нашия художествен съвет удоволствието от бляскавото встъпване на Стефан Данаилов на наша сцена и едно бляскаво изграждане на тази роля, безкрайно сложна и страшна, защото решението на тези два образа - на Андершафт и на Казанс в същност са озадачавали в продължение на 70 години и театралната критика, и литературните изследователи. И ми се струва, че тези двама наши актьори, ръководени от режисурата, направиха нещо много ценно, особено във финала, и то Кондов в днешното му представление, в днешната репетиция.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Те не го гледаха днес.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Защото когато той се изправи сега и говори този монолог за мизерията и то в шепот, вече осъзнаваме и усещаме този невероятен цинизъм - студен, за който говори Азарян, който озлъчва този образ. Т.е. това е вече сладострастието на цинизма, който не може да бъде спряно от някой от партньорите му на сцената. Той вече няма противници, те всички са в неговата партия, негови съмишленици, цялото му това зловещо съмейство.

При Кондов излезе и една много страшна тема. Това е мефистофелското начало в тези военни симбиози, доведено до една метафора - метафора за мефистофел, за дяволското, за тези кръгове на ада, към които се тласка една човешка цивилизация - нещо което безкрайно ме подкупва. Не случайни са тези великолепни мизансценни решения зад гърба на Барбара това надничане като от някакви средновековни фрески взето, този човек с двойна глава раздвоен едва ли не в едно единство. Това е търсено в режисьорското решение, то се чете - тази мефистофелска линия.

По отношение на Барбара ни е определено трябва да поздравим Красимира Петрова за огромните усилия, които имат един положителен резултат. Тука искам да се съглася за цялата първа част с изказванията на Славка Славова и на Крикор Азарян в този смисъл, че във финала линията на Барбара трябва да се доближи до тази линия, към която води финала си Стефан Данаилов с неговия последен монолог. Той е много ясен. Тази казуистика, до която достига този герой с подобно име като смисъл - Казънс, казуистика. Тази демагогия, която се ражда.

Барбара разбира се е искрената. Тя отново е фанатично предана на една идея, но тя е много по-страшна от тази, която е имала в армията на спасението. И едното не е вярно и не отговаря на действителността, и другото се разнимава с една историческа истина на цивилизацията.

И ми се струва, че в Красимира Петрова и в армията на спасението, сцената, се появяват такива моменти вече в ролята й когато тя е над Наско Воденичаров, особено днеска, другарю Филип, когато се опитва едва ли не да го хипнотизира с това нещо, нещо сатанинско се появява там в нея. То трябва да се засили.

Някой спомена тука за дистанцирането на иронията, чрез иронията да се дистанцира малко изпълнителят от ролята, тази ирония да прозвучи по-силно в нея в тази сцена специално с Бил Уокър, за да се роди във финала тази тема. И тя трябва да започне ми се струва от момента, в който тя казва "значи няма друга истина освен смъртта" или как е там репликата.

Тези хора строят болниците, те строят това, те строят това и това трябва да е въззивала на Андершафт и Боджер вече. И ако обърнем гръб на тях, значи да обърнем гръб на живота. Т.е. целият монолог трябва да има обратен смисъл в момента. Т.е. аз мога да разбера младата изпълнителка, защото е много трудно да

се намери този нюанс в момента. Тя го търси това нещо, но това сатанинско начало е вече възхвала на Боджър и Андершафт в този финал. Те, те са живота. И това е изненадата, за която говори Коко Азарян, която ще дойде от целия конфликт, тревоги и терзания на Казанс, ако така се реши.

Сега имам още една претенция към една сцена, която е в трета картина, пак на Барбара. Не знам защо ми се струва, че там вече драматизирането на нещата, когато е сцената на стълбището, също е малко в повече. Т.е. това е действително отчаяние, но отчаяние по шоуовски. Това отчаяние трябва да бъде иронизирано, отчаянието ѝ трябва да бъде искрено. От какво се оплаква тя? Мога ли, казва, аз да бъда щастлива, аз, която съм носила мундир, в тази глупава рокля? Това вече има някакъв момент на ирония.

Второто, което тя казва, е: Аз бих ви простила на вас, ако разкъсахте моето дете с вашите топове, ако убиехте Казанс. Но няма да ви простя, че ми отнехте една човешка душа.

Т.е. отчаянието ѝ може да бъде искрено, но ние трябва да го прецакаме, както казваше Иван Добчев, с една...

ОБАЖДАТ СЕ: Тя е егоистка.

АНТОАНЕТА КАРАКОСТОВА: Не, трябва да се постигне искреността на отчаянието, което го има при Красимира Петрова, плюс това е един каприз, това е вече един характер, който иска обезателно да се наложи, който е загубил, който не е свикнал да губи, да се наложи на баща си, страданието да го има съчетано с нещо друго, смешно, нещо смешно, нещо иронично. И тогава ще се получи това постепенно изграждане на жанровото тълкуване на образа. Той сега е разчетен правилно. Актрисата прави много точни и силни заявки за това нещо. Тя трябва просто да бъде насърчена, струва ми се, в тази посока на търсене.

Искам тука да спомена, че от последните две репетиции, които гледах, специално трябва да поздравим Бахчеванова за едно кардинално обръщане на ролята. Тя сменя пред публика едно решение в много удачна посока. Аз не казвам, че това е завършекът на един процес, но англичанката, аристократката съчетана с Брит-март значи британски пазар, такова меркантилно начало присъствува в нея, тя в момента много пъти и на много места с иронията си преобръща Кондов, те и си играе с него, с Андершафт. Тя е почти сигурна, че ще спечели в този двубой с него. Това ѝ дава една сигурност и една студенина на поведението, една пресметливост. И тази линия на мен много ми импонира, по която е тръгнала Бахчеванова.

Действително трябва да се поздравят Петров за неговото бляскаво участие. Той доказва просто, че е един великолепен характерен актьор.

Двойките на Чоли и Сайра - и двете са много добри, много приятни, много очарователни, с много хумор и място. Те се превръщат, така удачно поставени от режисьора в четвърто действие, в онези глупаци, които без да се осъзнаят стигат до нещо много страшно. Този мизансцен върху топа е великолепен. И много е хубава реакцията и на Сава Хашъмов, и на Антон Радичев за тази колечка с бомбите. Това е просто виц в цялото решение на сцената и ужас от това, че те са на барутни погребя, без да го доосъзнават докрай тези хора.

Бляскави са участията на редица актьори в армията на спасението. Николина Лекова е великолепна, неузнаваема за мен. Кирил Кавадарков също е много приятен като този свободен художник с цялата двойственост на морала, който се проповядва от тази армия на спасението с тези фалшиви изповеди. Диалогът им е един дует, действително много приятен.

Антон Карастоянов с тази невероятна поза, дето се пъчи, да заеме с юмручния бой с Бил Уокър, да застане и да се боксира едва ли не той е готов с него с цялата си жалкост и манталитет между другото и на роб някъде, въпреки цялата му честност и съвест. Уязвимостта на неговата социална позиция.

Всичкото това е излязло в спектакъла и безкрайно се радвам.

Разбира се проф. Филипов ще си доогледа спектакъла. Аз даже днеска се зарадвах на тази промяна в началото на осветлението, която изолира тези младежи от началото на спектакъла. Действително стопирането на действията, както сте ги извадили днес на много места, помага на процеса на действието да си върви по своя логика, по свой ход - нещо, от което спектакълът ще спечели определено.

Това, което исках да кажа, е, че Шоу е безпощаден към всички свои герои и към това върви и нашата постановка. "Майор Барбара" при него е една пародия на библиейската версия на Света Варвара, разкъсана от войниците на Максимилиан, предадена от баща си, а баща ѝ, Андершафт под мълниите, остава във версията на Шоу отначалото на века, не е поразен от мълниите на господата бог. Той просто е докарал цялото човечество до една ситуация да живее над барутен погреб. И за това нещо трябва да се мисли. И затова спектакълът е страшно силен и съвременен и стига до публиката и вълнува.

На добър час на всички! Много се радвам за целия творчески екип.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Аз като драматург в театъра разбира се особено се радвам на изказванията на нашите колеги, които благодарение на сериозната работа на творческия колектив казаха добри думи и за репертоарната политика на театъра. Действително, ако

този сезон направим едно сравнение с новоизлезлите постановки, ние ще видим, че тука се разглежда такъв кръг от проблеми, каквито в други постановки, сами по себе си интересни, не се поставят първо с такава острога, второ, те не носят такъв характер. Постановката изведнъж добива един особено актуален характер. Това е благодарение разбира се на Шоу, но благодарение и на проф. Филипов, тъй като, както каза и Канушев, той е погледнал по един все пак, и трябва да го кажем, нов начин на творбата на английски драматург. Той е видял в нея социална мащабност, възможности за едно бих казал на места дори епическо решение на конфликтите, като същевременно е запазил вътрешноструктурните особености, характерни за драматургическия почерк на Шоу.

Ние винаги сме смятали за Шоу, че образите му са прекалено даже ако искате интелектуализирани. Филипов им е дал нещо от една жизненост, която крие неговото изкуство, едно пълнокръвие, което се оказва необходимо за подобен тип трактовка на творбата. Съхранена е, както тука вече се каза от колегите, промяната, необходима за подобен вид драматургия.

Аз също смятам, че много важен момент е присъствието на тази ансамблова актьорска игра. Нещо повече - че не се тръгва от едно предварително просто режисьорско решение, а всичко преминава през актьора, през неговото изкуство, дават му се възможности да изяви особеностите на своя талант.

Аз мисля, че тука се говори недостатъчно за приноса, аз смятам решително важен принос, на сценографията на Стефан Савов - една много професионална сценография, която сама по себе си вече дава тази заявка за подобен вид трактовка на производението, и интелигентно и прецизно изготвените костюми на Венера Наследникова. Като имате пред вид, че всичко това е съобразено с такова богатство от характери, със запазване на една ис-

торическа автентичност и същевременно това не е нещо старомодно да кажем от началото на века просто, а кореспондира с нашите представи на съвременници.

Тука се говори и за много сериозните актьорски постижения. Говори се за Кондов, за Бахчеванова, за Стефан Данаилов, за Михаил Петров, за Кавадарков, за Николина Лекова, за Антон Карастоянов и други. На мене ми се струва, че това са - говори се и за самата главна героиня майор Барбара - справедливи оценки за постижения в този спектакъл.

Друго, което искам да изтъкна - че вече няколко пъти, като гледам спектакъла, той просто расте. Това показва вече, че той вътре в себе си има една солидна постройка, кроеж, за да може така бързо да реализира своите цели.

Забележките ми към спектакъла са няколко.

Едната, принципиална, тя беше подсказана в изказванията - героиня ли е майор Барбара. Без съмнение Кримира Петрова разкрива фанатизма на героинята и аз бих казал, че много ярко и талантливо го разкрива с някакъв унес, с почти религиозен екстаз. Това е необходимо за образа. Но в последна сметка коя е все пак майор Барбара? На този въпрос според мене постановката би трябвало да отговори. Сега отговорът вероятно е едностранчив

Барбара прави няколко опита да промени света и тези опити в същност се оказват най-жестоко неверните бих казал. Единият опит е да ръководи армията на спасението. Този неин опит самата действителност го компрометира. Тази оценка би трябвало да бъде дадена в спектакъла. Сега засега тази оценка я няма в спектакъла

Тука Азарян говори конкретно режисьорски неща. Сигурно това е така. Но аз говоря, че тази оценка сега я няма.

Второ, във финала на пиесата тя също се заразява от втора фанатична идея, така да се каже господствувайки над зло-

то, да реализира идеята на доброто. Казано подсказва, че той знае, че може би това е една илюзия, вероятно. Но ние трябва все пак достатъчно ясно да разберем и от самата Барбара, от нейното поведение, дали става въпрос за една историческа илюзия, а това е много важно, защото за нас абсолютно трябва да бъде ясно, че един военнопromишлен комплекс никога не може да бъде оръдие на революция или на някаква радикална промяна на обществените устои.

При героизирането, психологизирането и т.н. на майор Барбара на мене ми се струва, че има опасност да се открие образът в една невярна насока. Това ми е първата забележка.

Аз мисля, че това пък от друга страна би дало възможност на героинята по-жизненомногообразно бих казал да изгради своя образ, т.е. не всичко да бъде видяно и осветено чрез идеята за фанатизма и до известна степен едно такова опoетизиране, което оставя едно малко двуяко впечатление бих казал у публиката.

Струва ми се, че Кондов днеска в спектакъла наистина много неща е променил в една вярна насока, но аз мисля, че той още трябва да продължи своите търсения. Въпросът обаче е много труден, защото със самочувствието, което той вече в последното действие има на господар, при положение че всички вече са настроени благоприятно към него, режисьорът трябва да открие все пак една конфликтна опозиция, за да продължава действието. Иначе това ще остане само разказ.

Проф. Филипов търси бих казал конфликта чрез метода на непрекъснатото убеждаване, дори ако те са съгласни, на жертвите така да се каже. За съжаление аз в себе си нямам решение, но ми се струва, че сигурно при Шоу, макар сега да не се сещам, има още нещо вероятно, което е мотор на четвърто действие. Този мотор някъде трябва още да бъде доизясняван. Сега засега този начин на преувеличаване бих казал на дребното в обстоятелствата

за да поддържахме конфликта, не е истинското точно. А какво е то аз просто не мога да го кажа и не го зная. Но сигурно съществува нещо друго, което да поддържа конфликтната ос на четвърто действие. Това не мога да ви кажа каквото, но сигурно го има в постановката.

ОБАЖДАТ СЕ: В Барбара. Другото е решено.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Другото е решено, да.

Сега проблемът за шоувата дискусия вероятно не е проблема на откритото драматизиране също така. Т.е. трябва да се потърси и някакви други пътища по отношение на приспособлението при Кондов. Защото той от една страна трябва в много по-голяма степен да притежава и да го изрази в последната част, където е в собствения си дом така да се каже, самочувствието си на господар, на властелин на света, може би жесток и т.н., но и има цел, както тука се каза, да убеждава и Барбара. По какъв начин ще стане това убеждаване? Вероятно по малко по-друг път.

Тука вероятно малко по-силно трябва тази тема, която я има и в самите названия на героя, да проличи - за това, че Мефистофел купува души. Мефистофел купува души обикновено с цинизъм. Този цинизъм при Мефистофел като класически образ е по-открит.

От друга страна, този Мефистофел притежава качествата на деловия човек, тъй като принципът на буржоазната деловитост се открива при Макиавели.

На мене ми се струва, че ето такъв кръг от проблеми би трябвало малко повече да занимава Кондов. Защото Кондов сега преодолява някои рифове благодарение на големия си талант. Той нас ни покорява, но това, че ни е покорил още не означава, че няма проблеми при него. И аз бих казал, че това са сериозни проблеми, защото те също свързани с основната логика на творбата.

Това са в същност основните два момента, които аз обобщавам, които са принципиални и аз за това ги казвам.

Иначе при Стефан Данаилов ми се струва, че много точно е разбрана психологията и философията на Каванс, това, че той дълбоко в себе си носи качествата на бъдещия по-умел, тънък манипулатор на общественото мнение. Т.е. следващият етап в социалната еволюция.

Дали в последното действие трябва да бъде малко по-едър като внушение - това е един проблем, по който аз не съм сигурен, но просто го споменавам.

Васил Стойчев според мене носи убедеността на героя, но той има да решава за себе си един такъв проблем - доколко е чистосърдечен в поривите си учителят по старогръцки. Т.е. в каква степен той е в същност по-страшното издание на Андершафт. Сега засега ние виждаме бих казал в това изпълнение един бъдещ противник, съпротивата на когото ще бъде преодоляна по-леко. А според мен такова впечатление не бива да остава в публиката.

Струва ми се, че Бахчеванова днеска просто действително реши сложните задачи на своя образ, като искам да кажа, че при нея е особено важна, за разлика даже ако щете от този, който е тръгнал от парвеню - като Андершафт, формата. Това е героиня, която е минала през колежи, която има файвоклок и т.н., т.е. при нея този образ не може да не го видим през една строго английска бих казал форма. Т.е. тука някоя призива да видим чистосърдечността и т.н. просто открито едва ли отговарят на логиката на този образ.

От друга страна, ние трябва да не забравяме, че и при Шоу различните герои имат различна степен на еволюция. При Михаил Петров разбира се, че има много по-голяма еволюция, отколкото при героинята на Бахчеванова. Виолета Бахчеванова общо взе

то вероятно конфликтите с Андершафт не са ^{по} проблемите на катата на морала, те са по линия повече на възпитанието, а не на менталитета, на една такава търпимост между два различия. Те са различни неща. Докато при другия герой имаме друг тип при другите герои имаме друг тип еволюция. Това също ни е да го забравяме.

Аз бих искал да кажа, и с това вероятно вече ще завам, че проф. Филипов е успял да преодолее една, която аз мисля за началото, когато четох пиесата, смятах, че е непреодолима с това е да свърже останалите действия с второ действие в пиеса. Сега засега това е органична част от цялостната композиция на спектакъла.

И така стигаме до агитките и до тези масови, масовка как се наричат, финалната сцена, пиенето, масовка да кажем за началото на спектакъла - тука даже ние с Коко бяхме споделили нещо - агитката, когато се яви, тя сега засега шокира, защото тя е един тип форма, която веднага се свързва с една картина, колкото и с разширен диапазон, форма, която е камерна форма, психологическо-камерната форма на театъра, независимо дали се решават такива проблеми и т.н. Т.е. тука има директно обсъждане.

Понеже все пак проф. Филипов има една такава бих казал епическа рамка на спектакъла си, той я търси, а пък щом вече той пък да се откаже, ще стане една друга история, не би могло някакси, може би без масовка или с масовка, тема за аделуя, в същност тя е централна тема за армията и сението, т.е. по какъв начин ще спаси човечеството, по какъв начин ще свържем доброто и злото и как ще ги разграничим от там някъде не бива да се почне и да се влезе в дома. Началото да се наблегне, че става въпрос, че това е осно

тема на спектакъла, и това е разчулването на камерната форма.

Агитките вероятно имат повече място - това ми беше под-казано, не е даже моя идея - може би във второто действие, където има работническа група, където действително по-директно може да бъдат оценявани конфликтите, където нашият съвременник по-безцеремонно може да се намесва в ситуациите. Може би там този бих казал агитационен принцип, защото самите агитки като агитки са много добре направени, може би в това второ действие те имат значително повече място.

И до масовките също...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Песните.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Песните.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Защо почваш отново разговора за песните, когато проф. Филипоз каза.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Нали и аз трябва да си кажа мнението. Аз се изказвам и като драматург съм с всичко съгласен.

Струва ми се, че тези песни много внезапно, много силно звучат. Трябва да носят една постепенно нарастваща такава...

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Кои песни - политическите или религиозните?

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Не, религиозните. Много внезапно да каже започва това. Просто по-последенно трябва да израстват.

Това е, което аз имам да кажа за спектакъла.

БАНЧО БАНОВ: Аз мисля, че се каза почти всичко и много трудно е сега човек да вземе думата.

Бих искал най-напред да се присъединя към тази висока оценка за режисьорската работа над една трудна преди всичко политическа пиеса. И нейната сила, силата на тази пиеса е именно в нейното остро злободневно актуално звучене.

Аз смятам, че тази постановка е решена преди всичко

в голямата традиция на нашия театър да решава граждански проблеми по пътя на разкриване на характери, по пътя на разкриване на живота на героите. И фактът, че те достигат така непосредствено до зрителите и зрителят така непосредствено реагира показва, че това е единственият верен път, въпреки че биха могли да се намерят и други решения на този спектакъл.

Това, което тука не се изтъкна, на мене ми се струва както един от плюсовете, това е сложното решаване на въпроса. Аз се присъединявам най-напред към това, което каза Чавдар - че тука са изведени едни камерни бих казал отношения, семейни отношения до степента на едно социално обобщение, до един проблем, който дори е не само социален с оглед на конкретната епоха, но той е социален днес. Той поставя въпроса с оръжие, с оправдаване на намесата със сила, аз бих казал дори със съвременен език с тази позиция на силата, с тази конфронтация, която имаме днеска на много места в света.

От позиция на силата могат ли да се разрешат въпросите за справедливостта, за доброто и за злото.

Тези проблеми и в постановката са разрешени - и на мене това ми допада много - много сложно, не еднопланово. И ако аз се присъединявам много горещо към това желание да се махнат тези песни, то е защото именно в песните нещата са опростени и като концепция, и като изпълнение.

На мене ми се струва, че постановката намира достатъчно оправдание в цялата си концепция, в цялостното си решение на характерите, за да има нужда от едно вече чисто директно внушение. Бих искал да мисля, че др. Филипов е търсил в тези агитки нашето отношение, другата сила, която се противопоставя на отрицателните герои в пиесата. Но мисля, че тази сила сме ние, зрителите. Ние ставаме естествени съучастници на спектакъла. Ние

сами си отговаряме на много въпроси и мисля, че в това е едно от големите постижения.

Мислех да говоря доста за Иван Кондов, но тука се казах почти всички неща за него, особено това, което каза накрая Чавдар. Мисля, че той все пак е ясен, открит. Неговият цинизъм не е завоалиран с никакви външни сфери, с никакви външни воали.

Докато, като се присъединявам към мнението за блестящата игра на Стефан Данаилов, на мене ми се струва, че в последното действие трябва някъде да си покаже рогата, какъв е в същност този човек, за това лицемерие, за тази външна забавност, за тази привлекателност като на американски президент по време на избори.

На мене ми се струва, че би трябвало да се търси все пак един акцент, това е мое мнение, за страшния Казанс, който ще нареди Андершафт и който ще се разправи много по-безпощадно с всички, които му пречат, именно с тази позиция, че аз върша добро, аз защитавам принципите, световните принципи на морала.

И на мене ми се струва, че в тази насока би трябвало да се потърси още, въпреки че има доста неща намерени. Би трябвало да се търси финалното решение на Барбара. Двама души я обичат. Обича я баща ѝ, който ѝ разрушава вярата в армията на спасението. Тя остава да вярва в това, че тя ще може да се наложи над Казанс, да използва оръжейните заводи за добро. Тука това нейно разочарование трябва да бъде загатнато, то е нейното бъдеще, да се загатне още повече. Това е още по-страшният крах. И тя ще завърши.
Ваз може би елементаризирам нещата, както мисля Джейн Рокфелер ли беше тази, която участва в "Червените пантери"?

ОБАЖДАТ СЕ: Дъщерята на Хърст.

БАНЧО БАНОВ: Да, дъщерята на Хърст участва в "Черните пантери" и стигна до най-реакционни позиции.

Искам да направя още една бележка, която ми се струва, че също така не се каза. Аз мисля, че Бахчеванова намира верен път на образа. Струва ми се, че на нея ѝ липсва - другарю Филипов, извинете, че го казвам това, не е моя работа да се бъркам в режисурата - финална точка. В тази сцена, в която тя нарича всеки какъв е и смята, че с това си е освободила съвестта, парите остават в семейството, всички ще бъдат наредени добре, тука нещо не ми достига, нейното сядане там... Би ми се искало нещо по-ярко театрално.

В това отношение бих искал да добавя още само едно, с което искам да се върна към началото на изказването си. Ето един пример, по който може да се направи ярко политически спектакъл, ярко злободневен, който да отговори на основния въпрос на нашето време - позицията на силата, който може да отговори на въпроса къде е моралът и къде е истината. Смятам, че този отговор се намира и е посочен в спектакъла. Това е най-голямата негова заслуга, независимо от тази, както се подчерта, артистичност, художественост, забавност бих казал дори на спектакъла, увлекателност на спектакъла. Това е най-чиста проба политически zaangażирано изкуство и в това виждам най-голямото качество на спектакъла и му пожелавам на добър час. Мисля, че той ще има много голям успех, който расте, ние, които следим по-отблизо спектакъла, сме свидетели на това, който ще расте от представление на представление.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Друг някой иска ли думата?

Другарю Филипов?

ше кажа, че

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Първо ще систематизирам бележките на всички и с оглед на това ще нанасям корекциите.

Второ, бих искал да кажа, че споровете за пиесата ще продължават, но в нашия художествен съвет нещата се избистрят

за идейното ѝ тълкуване и в това отношение ще има един наш отговор за тази философска и трудна пиеса, която е с две остриета.

Много умно говориха всички членове на художествения съвет и би трябвало да се каже, че играта на актьорите извънредно помогна, за да се кажат и добрите неща, да се видят и онези недостигнати още моменти в идейното изясняване на нашия спектакъл докрай.

Аз ще се върна на това, като отбележа, че нашето намерение в тези камерни отношения беше да се изгради и да се търси едно епично решение, което е в аелелуята, и че студентите, които участвуват в политическите песни, участвуват и в тази аелелуя и те дават главния идеен акцент в трите появи на тази аелелуя, която се преобличат два-три пъти. Мисля, че те добре схванаха, защото са студенти, голямата идейна задача, която им е дадена.

Тези, които гледаха днеска спектакъла, видяха, че така наречената масова сцена или тази епична сцена беше разработена много детайлно и беше много внушителна. Тя предизвика плахи и после малко по-силни аплодисменти в зрителната зала и аз съм сигурен, че това нещо ще продължава, което показва, че сме на верен път по отношение на епичното решаване на спектакъла и тази сцена без мъгла не би могла да мине, защото художествено се дооформя и доизяснява. От това нещо аз не бих се отказал, отказвайки се от политическите песни, макар че там има много "за" и "против". Аз трябва да ви кажа, че зрителите са разделени с нас. За кои зрители? Тези, с които съм говорил. Аз нямам право да говоря от името на всички зрители. Но хора, които ми се обадиха, с много различни професии, с различно образование и много сериозни хора, те приемат този по-семпъл начин на изказ.

Но аз съм убеден, че ние трябва да намерим друг ключ, друго решение и днеска след спектакъла аз го намерих преди да

дойда тука и затова се забавих. Добре че директора го нямаше, аз за десет минути преобърнах решението на спектакъла да започне с една такава алелуйна сцена, която минава през стълбището през този кръст навлиза в приюта и се върти кръгът и започва първото действие.

Същото нещо ще се помъча да направя между трето и четвърто действие, без тука повече да обяснявам тези неща. Тези, които ще видят спектакъла утре, ще могат да видят в каква посока ще търся епичното решение на спектакъла със същите хора, които участвуват и в политическите песни, тъй като те са едни и същи от участващите.

И стигам на най-важния въпрос, на който искам да се спра за да ме чуе и другарят директор.

Първо, аз искам да изкажа голяма благодарност на тези съавтори от спектакъла, като се спирам на художниците, на композитора, на този, който ми помогна в песните за алелуята и другите песни, на най-важния компонент - на актьорите и в двата състава. Независимо от съображенията и справедливите бележки, които се казаха за тях, те работиха с едно голямо увлечение и за нас остава открит въпросът да доизясним в четвърто действие на трима души тяхното поведение и тяхното отношение към нашата гледна точка.

На първо място за Иван Кондов, който на този спектакъл извънредно много разбра, че експлозивният начин, по който играе импровизационният начин, по който играе, понякога може да ни постави в изненада, малко невярна, от точката, в която стреляме. Такава голяма разлика имаше между вчерашния и днешния спектакъл не защото той винаги играе различно, но защото е експлозивен актьор и веднъж увлечен, с еднаква вътрешна убеденост, с еднаква органика и истинност на нещата може да ти поднесе две раз-

лични гледни точки понякога. Но Иван Кондов е един великолепен актьор и ние би трябвало не само да му кажем, да не бъде площаден оратор, а да намерим и онези средства, най-вече аз, но аз моля и тези, които участвуват, да си водят бележка в кой момент, къде какво, защото може да се подскаже в това отношение. Аз съм сигурен, че ние при него, и при двамата изпълнители на Казанс - Стефан Данаилов и Васил Стойчев, ще намерим този момент, за който и Банчо говори, който е много необходим.

Дори ако бяхме оставили тези политически песни, нашият авторски колектив на спектакъла реши да направи стоп камерата там, където ги махаме сега нещата, когато двамата казъновци са седнали долу и са прегърнати, и по такъв начин щяхме да подсилим по един външен начин, с театрални средства, а сега ние ще търсим в текста да дадем едно такова звучене в един пасаж, където бихме могли това, което справедливо се каза тука, да го търсим.

Разбира се аз ви обещавам, понеже съм убеден, че най-добросъвестно ще потърся това нещо да го постигна и в някои моменти в четвърто действие при Красимира Петрова.

Но аз трябва да ви кажа, ако бъдем справедливи, че тази актриса със своето трудолюбие, със своята амбициозност и със своето развитие постигна един голям резултат, който не беше достатъчно, макар че хората тука почти всички говориха, не почти всички, без изключение. Но това е едно постижение, другари, което трябва да радва театъра.

Тя е работила три централни роли при мене. Но ако трябва да дам истинска цена на зрялост, не само на изпълнение, но и на мисъл, и на провеждане на една философска линия, то е в тази пиеса и аз смятам, че това нещо би трябвало да го отбележа, дължен съм като един човек, който е работил с нея.

За Бахчеванова тука се казаха много неща, че едва ли не

кардинално. Това е вярно, че се обръща внимание на някои неща, които по един или по друг начин актьорите в някои от представленията пропускат. Аз съм извънредно доволен от това, което тя днес постигна. Но ние върху това сме мислили и разговаряли. И тука бих искал да кажа, че тя е в най-неблагоприятно положение поставена от автора, независимо че е някакъв британски пазар, едновременно да бъде англичанка, едновременно да бъде такава. А Шоу за последното й действие казва "сяда така, че пробива стола и удря чадъра си".

Ще потърся, тъй като Банчо е прав, иска да се получи един акцент. Това нещо ще се помъча да направя.

Радвам се за успеха на Мишо Петров. Винаги съм смятал, че е един талантлив актьор.

Аз много се радвам, че Николина Лекова - човек, когото толкова много ценя, намери да разкрие и един други бой в нейното дарование. Тя премина в една такава сфера, в каквата поне аз досега не съм я виждал. И тука което се оцени, е много приятно да бъде отбелязано.

Мисля, че и Дора Глинджева по нищо не отстъпва в защитата на тази така трудна, макар и епизодична роля, защото и тя е еднопланова.

Много хубави думи се казаха за Кавадарков и съвсем справедливо, и за Антон Карастоянов.

Аз бих искал да отделя внимание на Сава Хашъмов и на Раличев, който най-после разбра - за Раличев става дума - че изкуство се постига тогава, когато човек има чувство на мярка и чисто играе, и си изпълнява своите задължения. Те са в най-неблагоприятно положение от автора и ако други не споменавам и свършвам с тях, то не е защото те са на последно място, но защото е много трудно всичко онова, което авторът така пестеливо е дал за

тях с едно определение на глупак. Те сложно играят и двамата.

Искам да отбележа и решителният принос на Антон Карастоянов в тази сцена, както и на цялата галерия от тези чернокапци - изразът е схематичен - от армията на спасението, заедно с моите помощнички тука, които създават.

Днеска Джени Хил за пръв път показва, че извън простото говорене има едно по-сложно художествено говорене на сцената, за което Масалитинов винаги е обръщал много голямо внимание, но се занемари в нашия театър.

Аз трябва да ви кажа, че по нищо не отстъпва и Виденова на Стефка Кацарска. Днеска ви видяхте една млада актриса, която е представила - не знам дали всички гледахте - с едно завидно присъствие на сцената.

Всичко това показва, че когато ансамбълът е увлечен, актьорският ансамбъл в нашия театър, той може да защити дори и малките задачи, които се дават.

Особена благодарност изказвам на Стефан Савов и на Венера Наследникова и на Вълчев, които с много голям вкус написа тези песни.

Каквито и да бъдат другари - и с това искам да приключа мислите и съображенията, които изказваме, нашият театър излиза от този спектакъл с финалната метафора с едно категорично отношение по отношение на идейната политическа страна на пиесата. Алелуята, която се пее във възхвала на тези хора, които от позицията на производители на оръжия вършат всичко това.

Но разбира се това не отменя справедливите съображения, които се изказаха за четвъртата картина, главно за позицията на Андершофт и на Казанс и по-малко на Барбара.

Барбара може да бъде тълкувана в една екзалтирана фанатичност, която по една емоционална линия търпи едно развитие.

Вие трябва да имате и силите на даден човек, който има такива творчески плещи, за да може по един такъв начин - по-смпъл да изнесе един такъв образ.

Другото, което вие искате, е по-сложно. Аз не знам дали аз мога да го направя. Но по отношение на Казанс и особено на Андершофт ние сме задължени да търсим една адекватност между играта на нашия актьор, който е блестящ актьор, и съображенията, които се изказаха.

Аз бях кратък, другарю директор, за да дам възможност да не се преуморяват хората.

Вие виждате, че аз приемам тука всички съображения. Най-добросъвестно сега ще ги систематизирам и в процеса на работата. Не чакайте изведнъж всичко това да стане, но най-добросъвестно ще ги налагам в спектакъла.

Благодаря за оценката, която дадохте на работата на актьорите и останалите творци.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Друг някой иска ли да каже нещо?

Няма.

Аз се присъединявам тука към оценката, която се прави на спектакъла, който очевидно има да извърви още доста път, за да бъде завършен окончателно, като имам пред вид драматургичния материал, словото на Шоу и проблематиката, която съществува в пиесата.

Веднага искам да се присъединя към членовете на художествения съвет за неуместността на тези песни от типа "Алмак" и се радвам, че др. Филипов възприе това нещо и както разбрах, те ще излязат от спектакъла.

Иначе за другата, религиозната музика аз смятам, че тя органично присъства там и по нея бележки нямам.

Другари, трябва много да се внимава в по-нататъшното развитие на спектакъла да не стане или да не остане някъде в смешното, публиката да бъде приятно гъделичкана от тази блестяща реч, от блестящото слово на Шоу, и истинският лик на героите на тази пиеса, изобщо сериозната и дълбока проблематика да остане незабелязана или на втори план. Имам пред вид страшното, за което става дума, освен иронията.

В тази посока струва ми се, че са по-трудни проблемите главно в два образа. Това са образите на Казанс и на Барбара. Аз говоря за автора, не говоря за актьорското изпълнение в случая.

Нещата при Кондов са значително по-прости за това, защото той е един герой, който е ясен така да се каже отначало. Но Казанс е натоварен с една задача от автора, която означава едно по-значително и сериозно развитие, отколкото другите останали образи в пиесата. Той накрая изведнъж се оказва една акула, както сам Андершафт го характеризира, която преспокойно заменя Андершафт.

И в този смисъл аз смея да кажа, че заключението на Андершафт като че ли няма достатъчно прояви от страна на Казанс с развитието на този образ, които да доведат Андершафт до това заключение и до разкриването на самия Казанс, което става накрая когато той започва големия пазарлък с Андершафт.

Така че струва ми се, че независимо от така великолепно изпълнение на Стефан Данаилов, друго не би могло и да се очаква от един актьор като него, тука трябва също да се помисли за някои акценти, които малко по-отнапред да подготвят зрителя за истинската същност на този обаятелен и така приятен във всяка

отношение герой.

По отношение на Барбара. Това е един образ, който така или иначе е наточен с една драма - мнима или истинска. Това е една драма.

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Истинска е драмата.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Мнима или истинска. Една жена или госпожица, която в началото се увлича от благотворителност. Благотворителността в буржоазното общество на нас ни е известна. И много моля този финал на първата част - тука бяха направени някои бележки от Азарян, аз съм абсолютно съгласен - да бъде направен пределно пестеливо и с един лаконизъм, който прави излишни пренажданията, както е случаят и с политическите песни, за които говорим. Да бъде направено пестеливо, лаконично. С отиването на вратата нещата да приключат, защото търгването на Андершафт с цуктромбони ли беше, с какво беше, и със знамето са неща, които достатъчно ясно и категорично показват краха на идеята на Барбара, за да бъде необходимо след това да се дообяснява този крах в разговори с останалия второстепенен персонаж, който присъствува в тази сцена. На първо място.

На второ място, струва ми се, че се нуждае от известно изясняване по-нататък ролята като поведение на актрисата. И много моля режисьора, като се вземат пред вид и тези бележки, които бяха направени тука, да помогне за едно изясняване на задачата.

Не искам тука да се спирам на някои изказвания, в които се заяви, че всичко е ясно, но не е направено. Не бих казал такова нещо. И тука особено в образа на майор Барбара, която е най-сложната задача в пиесата, смятам, че това е ясно на всички не само защото стои в заглавието на пиесата, а поради развитието, което този образ трябва да претърпи през цялото действие, е необходимо от страна на режисьора да се направи едно изясня-

ване и за финала, и за...

ФИЛИП ФИЛИПОВ: За кой финал? За второ действие?

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Първо на първата част и след това във финала на четвърто. Мисля, че нещата трябва да бъдат направени значително по-лаконично и по-изразително и точно, без много емоции, смятам, че тука Славка Славова основателно повдигна въпроса за необходимостта от едно ледено поведение, без излишни емоции, които в някои случаи могат да отведат и към мелодраматизъм, което в тази постановка е абсолютно неуместно.

Смятам, че тука бяха направени достатъчно основателни бележки, които трябва да се вземат под внимание и в допълнителната работа, за това има достатъчно време, има четири представления до премиерата пълноценни, режисьорът с актьорите има достатъчно време и възможност да свърши тази работа. Това е работа, която е от характер на донаместване така да се каже на нещата в спектакъла, и аз не се съмнявам, че тя ще бъде свършена.

Искам да поздравя режисьора, да поздравя също актьорите за труда и за таланта, с който те участвуват в тази постановка, и за която смятам, че ще бъде една от постановките, които ще се радват на много успех в нашия театър.

На добър час!

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Утре ще го играем така, както сега, другари, а след представлението ще репетирам, за да направя първата част завършена, а другите бележки - в процеса на работата.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Да.

По

В Т О Р А Т О Ч К А

от дневния ред искам само да направим едно категоризиране на

"Майстор Солнес".

КАТЕГОРИЗИРАНЕ НА РОЛИТЕ И АКТЬОРСКИТЕ ИЗПЪЛНЕНИЯ
В ПОСТАНОВКАТА НА ГРИША ОСТРОВСКИ
ОТ ИБСЕН

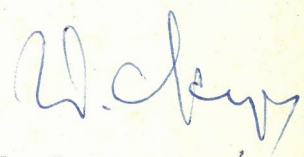
за майстор Солнес - по 1,5 точка на актьорите
за госпожа Солнес - по 1,5 точка
на д-р Хердал - 1 точка
на Кнут Брувик - 1 точка
Кая Фосли - 1 точка
Рагнар Брувик - 1 точка
госпожица Хилде - по 1,5 точка

Има ли други предложения? Няма.

Закривам заседанието.

/Закрито в 15,30 часа/

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Д. Фучеджиев/

СТЕНОГРАФ:

/Л. Лазов/